

NATHEJRE

Nycticorax nycticorax nycticorax
(Linnaeus)

iagttaget ved Knudshoved.

27. maj 1958 gik jeg sammen med min søn, lærer DIRCH JØRGENSEN, et stykke langs Krusåen i Kruså ca. 300 m nord for den nuværende grænse. Ca. 40 m øst for landevejen – nu Europavej 3 – langs nordsiden af parken til Krusågård – nu hotel – sad der en Nathejre ca. 15 m oppe i de høje bøgetræers skyggeside. Fuglen var i overgang fra unge-til voksendragt med blå fjer i vingerne, med mørk overside, endnu uden lange nakkefjer og med endnu meget af den unge fugls gråbrune dragt.

Da vi havde iagttaget fuglen fra klokken 13,30 til 13,50 og ikke havde mere tid, gik vi helt hen under den, hvorved den fløj over vejen mod vest til træerne ved Kruså møllesø.

JØRGEN JØRGENSEN.

SORT STORK

Ciconia nigra (L.)
ved Skagen.

Under D.O.F.'s påskelej på Skagen i 1962 havde man den 23. april lejlighed til at iagttage 2 Sorte Storke (*Ciconia nigra*).

Kl. 0810 observeredes fra lejrens hovedkvarter ved Nordstrand 3 storkelignende fugle, som skruede højt til vejrs i en vågeflok. Ved nærmere eftersyn viste det sig, at der var tale om 2 Sorte Storke

(*C. nigra*) og 1 Hvid Stork (*C. ciconia*).

Efter ca. 5 minutters forløb trak fuglene vestover, og slog sig ned på hedeterrænet SE. for radarstationen ved Nordstrand. Da nogle af lejrdelegerne nærmede sig fuglene, fløj de atter mod vest, og slog sig ned i en fladvandet sø. Det lykkedes nu at komme fuglene på en afstand af ca. 75 meter, og da lysforholdene var de bedste, var der rige muligheder for at iagttage fuglene, som begge var fuldt udfarvede.

Efter nogen tids forløb slog 3 Hejrer (*Ardea cinerea*) sig også ned i søen, og der var nu gennem længere tid lejlighed til at iagttage de tre store fuglearter på kort afstand.

Senere på dagen havde foruden lejrdelegerne flere ornitologer lejlighed til at se fuglene, som igen hen på eftermiddagen sås skruende over klitrækkerne.

Sort Stork er tidligere set ved Skagen den 17. maj 1957, (NIELS HESSELBERG CHRISTENSEN: Iagttagelser ved Skagen, maj 1957, D.O.F.T. 52. 1958 p. 81 f.) og det vil sikkert ligge mange nær at antage, at der er tale om et nordjysk ynglepar, som strejfer lidt omkring. Dette er imidlertid næppe sandsynligt; der er langt snarere tale om fugle fra den Østeuropæiske population, idet der ikke siden 1951 er givet meddelelse om yngleforekomst af Sort Stork i Danmark.

Eftersyn på en lang række gamle ynglepladser i sommeren 1962 gav kun negative resultater, og man må sikkert se i øjnene, at Sort Stork definitivt er forsvundet som dansk ynglefugl.

SIGURD ROSENDAHL.

Anmeldelser

Bestämningssguide för vissa tättingar. – Sammanställd av LARS SVENSSON, Stockholm 1964.

Forf. har på grundlag af de vigtigste håndbøger om emnet, bl.a. Williamsons uundværlige »Identifications for Ringers« (I–III). samt egne erfaringer fra fuglestationerne på Ottenby og Capri udarbejdet »ett lätthanterligt minnesstöd« for ringmærkere m.h.t. skelnemærker for arter, alder og køn, i et vist mål også racer, for en række spurvefugle. Hans erfaringer fra fuglestationerne har tilført adskilligt, som ikke findes i diverse forlæg. I indledningen gives der anvisning på undersøgelse og måltagning af den fangne fugl, – vigtigt er det bl.a., at vingeformen undersøges med den rette teknik. Den exakte examination af vingeformen

ved udmåling burde have været nævnt. Teksten er kortfattet, og komprimeret ved hjælp af forkortelser og formler, som nok kan give en ikke-svensker begyndervanskeligheder. Kun skelnemærkerne er omtalt, og der forudsættes derfor ganske meget bekendt, også en del, som ikke hører til den almindelige feltornithologs basalviden. Der er omhyggeligt gjort rede for faldgruber og variationer, som kan medføre vanskeligheder. En meget stor fordel fremfor de gængse håndbøger om emnet er de talrige illustrationer af vingeformer og andre detaljer af betydning. Artsudvalget er i visse henseender meget stort ligesom i Williamsons bøger; således omtales adskillige arter, som aldrig eller kun yderst sjældent er truffet i Europa, endvidere en del syd-europæiske arter. Det er berettiget af differentialdiagnostiske grunde, men omtalen af de sjældne former er oftest så kortfattet, at man må gøre sig

klart, at den ikke kan være tilstrækkeligt grundlag for bestemmelsen af de større sjældenheder, skulle man være så heldig at få én i nettet. På den anden side savnes omtale af en del almindeligere eller mere sandsynlige arter, hvad der beror på, at der efter forfatterens opfattelse ikke foreligger tilstrækkeligt underbygget materiale. Det skal i denne forbindelse fremhæves, at han har søgt at kontrollere litteraturoplysninger ved museumstudier, hvor hans egne erfaringer ikke slog til.

Alders- og kønsbestemmelse er ofte vanskelig, og fordrer stor omhu, det samme gælder også visse artsbestemmelser, således rørsanger-kørsanger, der endog ikke altid kan skelnes. Vanskelighederne tilsløres ikke af dette fortrinlige lille hefte, men der gives al den vejledning, man kan ønske sig. Formatet er tilpas lille, at det kan være i en lomme, stofpræsentationen egnet til brug i marken, og oplysningerne, såvidt Deres ikke-specialkyndige referent kan se, vederhæftige, hvorfor denne første skandinaviske »håndbog« om disse spørgsmål bør være i enhver ringmærkers eje. Man erhverver heftet ved at indsætte 10 sv. kr. på postgiro 602404, Lars Svensson, Stockholm C.

J.R.J.

Nordens Fugle i Farver, 7 bind, redigeret af NIELS BLÆDEL. – Einar Munksgaard, København 1959–1963. Pris for alle 7 bind: 490 kr.

For en omtale af værkets første 3 bind henvises til D.O.F.T., 53, p. 43 og 54, p. 106. Nu er hele serien på 7 bind udkommet, og der er en mulighed for at danne sig et samlet billede af dette i mange henseender utraditionelle værk.

Bindene nr. 4, 5 og 6 ligner stort set de første bind, idet den påbegyndte serie af monografier over de forskellige fuglearter fortsættes og afsluttes. Disse beskrivelser, hvor der i første række er lagt vægt på fuglenes biologi og adfærd, giver et væld af morsomme oplysninger og er desuden som regel velskrevne. Man forbavs over, at redaktøren har formået at sikre sig så mange kompetente ornitologer, der desuden har evnen til at skrive på en for læseren fornøjelig måde. Som i de tidligere bind er mængden af forskellige forfattere både en styrke og en svaghed; en styrke fordi der er afveksling, en svaghed fordi fremstillingen bliver ret uensartet i de forskellige afsnit. Det havde været ønskeligt med en stramning af dispositionen ved behandlingen af de forskellige fuglearter, så man havde sikret sig at visse hovedpunkter, f. eks. lyde, pardannelse, parringsspil, redebygning, æglægning, rugning, træk m.v. blev behandlet for alle arters vedkommende.

Det 6. bind afsluttes med en serie kapitler, hvor fuglenes adfærd, træk og forhold til omgivelserne

bliver behandlet samlet. Også her er medarbejderstaben imponerende ved sin sagkundskab, og fremstillingen er både morsom og sagligt forsvarlig, skønt man naturligvis på det begrænsede sidetal ikke kan gå til bunds i de forskellige opgaver.

Det 7. bind er så det lovede systematiske bind, som kun har en enkelt forfatter, dr. phil. FINN SALOMONSEN. Da der i dette bind især er lagt vægt på fuglenes nomenklatur, dyregeografi og udbredelse i Norden, kunne man vel næppe have fundet en mere kompetent forfatter. Bindet adskiller sig iøvrigt fordelagtigt fra de foregående ved at have årstallet angivet på bagsiden af titelbladet. I dette bind, som er på 459 sider, er der redgjort for alle i Norden trufne arter og underarter af fugle, deres videnskabelige navne, vigtigste kendetegn, faunistiske stilling og forekomst. Det er et imponerende arbejde, som her er nedlagt, idet redegørelsen for udbredelsen omfatter alle nordiske lande, altså inklusive Grønland, Jan Mayen, Spitsbergen, Bjørnøya og Færøerne, og er meget indgående for hvert lands vedkommende.

Man noterer med tilfredshed, at feltagttagelser i mange tilfælde anerkendes som gode fund (forf. skriver mærkelig nok »rekorder«), hvis de ellers er forsvarligt dokumenteret, og at museumseksemplarer ikke a priori gives fortrin, idet mange ældre museumsfaunistiske abnormiteter er udryddet. Begge kategorier af beviser bliver behandlet med en ret hård kritik, og anmelderen er enig med forfatteren i at feltagttagelser i de fleste tilfælde ikke dner til en sikker bestemmelse af subtile underarter. Forfatteren er dog gået videre og har sat spørgsmålstegn ved eller direkte kasseret mange iagttagelser af arter, som kan bestemmes i felten. Han har tilsyneladende herved støttet sig til den dokumentation som er vedlagt publiceringen af fundet, f. eks. i form af en redgørelse for hvad man kunne se og for iagttagelsesbetingelserne. I mange tilfælde er forfatterens afgørelse indlysende korrekt, men der er mange tvivltilfælde, som man nok kan komme til at diskutere, uden at der egentlig kan bebrejdes forfatteren noget. I det lange løb vil man nok være taknemmelig for at denne bearbejdelse er kritisk.

Dette 7. bind vil i mange år blive benyttet som et referenceværk, når der er tale om de nordiske fugles nomenklatur og udbredelse. Bindets betydning fremgår også af, at man efter sigende er i gang med en udgave på engelsk. Endvidere er det stof, som her er tilvejebragt, brugt til en »Oversigt over Danmarks Fugle«, som er anmeldt i D.O.F.T., 57, p. 179.

Illustrationerne er i alle 7 bind dels enkelte sort-hvid-tegninger af STRIT PERONARD, dels farve-reproduktioner efter farvefotografier af levende fugle. De sidste er efter planen noget af det væsentligste i værket, idet de skulle slutte sig til den bio-

logisk prægede tekst og vise fugle i deres naturlige omgivelser. I tidligere anmeldelser er der rettet kritik mod enkelte billeder, hvor de naturlige omgivelser ikke ser særligt naturlige ud eller simpelt hen er forsvundet i sort, fordi fotografen har brugt en stærk blitz. Også i de senere bind er der enkelte billeder, som virker mindre heldigt på læseren. Diverse klirer og spover er således fotograferet skråt fra ryggen. Sådan får man dem i hvert fald kun sjældent at se i den fri natur. Men den overvejende del af billederne er fortrinlige, nogle er virkelige mesterværker, og bærer – det skal indrømmes – i høj grad værket. I mange tilfælde er billederne af en bestemt art spredt i to eller flere bind, hvilket hænger sammen med værket's planlægning. Denne ulempe er dog delvis rettet op ved at der i sidste bind er et artsregister med henvisninger til både billeder og tekst.

»Nordens Fugle i Farver« er en nydannelse og skal naturligvis bedømmes med hensyntagen til de vanskeligheder, dette medfører. Til værket's positive sider må man regne de smukke farvereproduktioner og den udførlige, skønt noget ujævne beskrivelse af fuglens biologi, som her bliver serveret på en mere letlæst og udtømmende måde end i andre bøger på skandinavisk. Det 7. bind bliver sikkert et standardværk for de nordiske fugles nomenklatur og udbredelse. Værket er derfor værdifuldt selv for den, som i forvejen ejer de fleste af de klassiske fugleværker.

Men til gengæld kan »Nordens Fugle i Farver« ikke erstatte et godt bestemmelsesværk. Hvis man ikke i forvejen ved ganske godt, hvilken fugl man har at gøre med, skal man muligvis igennem alle 7 bind for at komme til et resultat, og det er ret usikkert om man kommer til noget. I det 7. bind finder man for hver art en kort diagnose, og i de andre bind er der ofte en lidt bredere beskrivelse – men der skal held til at finde den rigtige. Billederne kan være en hjælp, men de er mange, og for mange arters og racers vedkommende utilstrækkelige for en kritisk bestemmelse.

En del af disse mangler ville nok være undgået ved en anden disponering af stoffet, f. eks. som den der er brugt i »Våra fåglar i Norden«, hvor alle billeder og al tekst som hører til en bestemt art er samlet et enkelt sted i et bind. Man kan ikke se, at dette skulle have forstyrret nogle af redaktionens prisværdige og nyskabende intentioner. Men man kan sagtens være bagklog – til trods for alle kritiske bemærkninger er der dog kommet et smukt og værdifuldt værk ud af det.

Redigeret af A. N. FORMOSOV og I. A. ISAKOV: Organizacia i metody utjota ptic i vrednykh grysonov (Organisation og me-

tode til statusoptælling af fugle og små pattedyr). 28 artikler i et bind udgivet af Institutet for Geografi, Videnskabernes Akademi, Moskva 1963. (pp. 256, mange tabeller, fig. og fotografier).

Videnskabernes Akademis Geografiske institut i Moskva har en biogeografisk afdeling under ledelse af prof. dr. A. N. FORMOSOV. Især i efterkrigsårene blev der udfoldet en stor aktivitet med indsamling af biogeografisk materiale om fugle og pattedyr, og i løbet af årene er der udkommet flere bind med et væld af gode artikler om dette emne. I 1963 fremkom 2 bind, det ene indeholder kun afhandlinger om bestanden af jagt- og pelsdyr og kan ikke refereres her. Vi skal kun bemærke, at det store og værdifulde arbejde stærkt minder om det arbejde, der udføres i Nordamerikas »Wildlife service«.

Det andet bind indeholder foruden en serie betretninger om skadelige gnavere, også en række artikler om fugle, der er værd at stifte bekendtskab med. 5 arbejder beretter om optælling af hønsevildt: tjure, urfugle, hjærper, ryper etc. Desuden behandler 5 artikler svømmefugle, alke, måger og vadefugle. Her skal især fremhæves: ISAKOV, I. A. »Bestand og prognoser af svømmefuglenes antal«, og KARTASKOV, N. N. »Metoder til optælling af måger og alkefugle«. Endelig er 4 arbejder helliget andre fugle, især småfugle; de omhandler optællingsmetoder i yngletiden og udenfor yngletiden, i skovdistrikter og i bjergområder og andre landskaber. Altsammen meget interessante og nyttige arbejder om emner, som vi jo her i Danmark skulle beskæftige os lidt mere med.

H. JOHANSEN.

To nye russiske bestemmelsesbøger for fugle :

I Rusland har man altid været interesseret i indsamling af fugle, og derfor var behovet for bestemmelsesnøgler stort og der var allerede udkommet ikke så få af dem, såvel i det gamle Rusland, som efter revolutionen. Men de er alle udsolgt og var delvis heller ikke på højde med den ornitologiske udvikling. Man har længe ventet på en ny tidsvarende bestemmelsesbog. Nu i 1964 er der næsten samtidigt udkommet 2 – den ene i Leningrad, den anden i Moskva – begge skrevet af Ruslands kendetste ornitologer. Og lad mig sige med det samme: begge er gode og supplerer til en vis grad hinanden. Men man må dog beklage, at begge kun er anvendelige for døde fugle og skind og at der hidtil i Rusland ikke findes en »Field-Guide« af »Peterson«-typen.

1. IVANOV, A. I. og B. K. STEGMANN: *Kratkij opredelitel ptits SSSR (Kort bestemmelsesnøgle for fuglene i USSR)* Zool. Inst., Vidensk. Akm., Moskva-Leningrad, 1964. (pp. 528, 353 fig., 42 fotografier. Pris: 1,95 Rbl.).

Bogen har et noget tykt lommeformat og er mere beregnet for begyndere, der kun skal have de elementæreste oplysninger om fuglene og ellers henvises til en kort litteraturfortegnelse med de vigtigste russiske håndbøger. Meget nyttig er en liste over alle de i Sovjetunionen forekommende fuglearter, ialt 723, fordelt på 18 ordener i Wetmore's rækkefølge.

Teksten begynder på side 38 med en nøgle (ledsaget af de nødvendige tegninger) til at bestemme ordener; derefter følger indenfor hver orden tabeller til bestemmelse af familier, slægter og arter. Skønt nøglen er affattet så enkelt som muligt, er det alligevel let at bestemme, og der er taget hensyn til ungfuglenes dragt. Selve den kortfattede beskrivelse og geografiske udbredelse er indbefattet i artsnøglen, og derved spares meget plads. I en elementær behandling forventer man naturligvis ikke større omtale af racerne, men man kunne dog have sagt et par ord om den geografiske variation i de tilfælde hvor den er stor, f. eks. hos hønsefugle, sædgæs, rovfugle og hos mange småfugle.

Bogen vil nok være til stor nytte, den er godt udstyret og man glæder sig over de gode fotografier.

GLADKOV, N. A., G. P. DEMENTJEV, E. S. PTUSCHENKOM og A. N. SUDILOVSKAJA: *Opredelitel ptits SSSR (Bestemmelsesbog for USSR's fugle)* Højskoleforlag, Moskva

1964 (pp. 535, 219 fig., 4 farvetavler, pris 2,40 Rbl.).

Bogen har lige så mange sider som den fra Leningrad, men formatet er dobbelt så stort og indholdet ligeledes, man kan næsten betegne den som en håndbog. Indledende er der også sagt, at den er beregnet for studerende og fagfolk i naturvidenskaber, og den forudsætter et vist zoologisk kendskab. Klassifikationen følger den store håndbog »Sovjetunionens fugle«. En litteraturfortegnelse er ikke givet. Tabellernes anordning er omtrent den samme som i Leningradbogen; først en oversigts-tabel for ordener med tilsvarende tegninger, og så efterhånden tabeller over familier, slægter og arter. Men de ret detaljerede beskrivelser, også for hunner og ungfugle, samt den geografiske udbredelse gives særskilt. Og her findes også en del økologiske og biologiske oplysninger. Det er altsammen meget godt, og tegningerne, udført af den kendte fuglemaler KONDAKOV er særdeles fremragende. Men man savner oplysninger om arternes geografiske variation. På grund af bogens store omfang og i betragtning af landets kæmpemæssige udstrækning ville det absolut have været på sin plads og nødvendigt. For eksempel ville en ornitolog i Øst-sibirien blive meget skuffet ved overhovedet ikke at finde den østlige vagtel (*Coturnix japonica*), som forfatterne henregner til den almindelige europæiske vagtels art og giver den en udbredelse fra Europa til Japan. Det samme gælder for mange andre arter. Man forstår ikke, at der i den omfangsrige beskrivelse af arterne ikke fandtes plads til et par linier om den geografiske variation. Hvis man absolut ikke vil bruge subspeciesnavne, så kunne man da henvise til kendetegnenes progression (*clinis*), som jo findes hos de fleste arter.

Men naturligvis har bogen sin store værdi, især da det store 6 bindsværk af de samme autorer for længe siden er udsolgt.

H. JOHANSEN.